

4. TURISMENS UTVECKLING

plan med strategier och riktlinjer

Besöksnäringen

Det är kommunens/regionens uttalade mål att Gotland ska öka sin attraktivitet som besöksmål. Detta ställer också krav på utbyggnad av infrastruktur i form av cykelvägar, vatten och avlopp, kollektivtrafik och annan kommunikation. I översiktsplanen används genomgående begreppet turism.

En hållbar turism utgör en komplicerad balansgång mellan bevarande av det gamla och genuina och exploatering för ekonomisk överlevnad. I en översiktsplan är det därför av vikt att presentera och i viss mån precisera turismen ur ett mark- och vattenanvändningsperspektiv.

Turism är en komplex näring som berör många politiska sakområden. Därför pekas näringen ofta ut som en viktig motor i en regions ekonomiska utveckling. På Gotland kan turismen också bidra till en samhällsutveckling utifrån sociala och ekologiska perspektiv. 2008 bidrog turismnäringen på Gotland till ca 1 424 helårsarbeten inom logi, livsmedel, restaurang, transport, shopping och aktivitet. Konsumtionen av aktiviteter i form av kultur, rekreation och sport är en av de sektorer inom turismnäringen som växer snabbast och som i huvudsak bidrar till den attraktionskraft som driver resandet till resmålet och därmed övriga sektorer framåt. Det är en trend över hela Sverige och på Gotland har sektorn aktivitet ökat med nästan 30 helårsarbeten mellan 2006–2008 (*Tillväxtverket/SCB samt Gotlands kommun*). Den rörliga turismens utveckling gör också att gränserna till ett kommersiellt friluftsliv blir mindre tydliga och överlappar varandra.

Den fasta turismen och de sk sommar- och gästlägningarna, har stor betydelse för Gotland och står för en betydande del när det gäller resande, behov av infrastruktur och landsbygdsutveckling. Fritidshurismen kallas ibland för "en form av permanenta turister" och leder många gånger till ökad efterfrågan på lokala varor och tjänster. Detta har betydelse i områden där antalet bofasta minskar, så som på Fårö, Östergarnslandet och Storsudret där sommar- och gästlägningarna bidrar till bibehållen service och en levande landsbygd.

Om turismutvecklingen på Gotland sker utifrån hänsyn till natur- och kulturmiljö, lokalbefolkning samt ekonomiska investeringar, kan näringsens alla positiva effekter bli en stor tillgång för utvecklingen på Gotland.

Turism är mark- och vattenkrävande

Gotlands kommun eftersträvar en bred turismnäring som kan locka flera generationer och en bred målgrupp vid olika säsonger. En ren Östersjö med badvänligt vatten är en grundläggande resurs för turismen på Gotland. Målsättningen är en utveckling av turistverksamhet över hela ön.

Turism är föränderlig. På det sätt vi uppfattar och utnyttjar en geografisk plats för fritid och rekreation är sammanflätat med vår kulturella identitet, våra värderingar, traditioner och sociala nätverk. Hur besökaren uppfattar bilden av Gotland är därför avgörande när det kommer till förväntningar och krav på destinationen. Olika generationer och samhällsgrupper ser samma plats med olika ögon. Ett resmål kan därför attrahera olika typer av besökare av olika anledningar. Visbys attraktionskraft under tre sommarveckor är ett exempel. Politiker, näringsliv och samhällsdebattörer lockas till Visby under Almedalsveckan. Under den så kallade Stockholmsveckan i juli fylls gatorna av ungdomar med fokus på nöjeslivet. Medeltidsveckan i augusti lockar tusentals unga, äldre och barnfamiljer till staden för att uppleva medeltiden.

Turism är en mark- och vattenkrävande näring, och är beroende av vissa grundläggande resurser på den plats den verkar, till exempel arbetskraft, god kommunal infrastruktur, vidsträckt stränder, rent vatten, intressanta sevärdheter och vackra miljöer att vistas i. Det är viktigt att dessa värden säkerställs eftersom de många gånger utgör reseanledningen till Gotland och näringsens bas.

Strategi för turismutvecklingen

Översiktsplanen ska ge förutsättningar för turismens utveckling. Den stora utvecklingsfrågan är hur turistsäsongen för den rörliga turismens kan utökas och fler gästnätter tillskapas året om.

- Gotland som turistmål ska erbjuda mångsidiga upplevelsevärden och boendeformer.
- Turistanläggningar och besöksmål ska vara geografiskt fördelade över ön.

Utvecklingsområden – nya möjligheter

Befintliga anläggningar

Se karta sid 73

Befintliga turismanläggningar med möjlig utvecklingspotential redovisas på kartan på sidan 73. För dessa områden ska ett fortsatt utredningsarbete utvärdera möjligheterna till områdets utveckling. Detta förutsätter en långsiktig vatten- och avloppslösning.

Utpökade turistområden, där utveckling är möjlig, ska planläggas för att säkerställa det rörliga friluftslivet och andra värden.

När det gäller befintliga anläggningar är kommunens ambition att medverka till en utveckling. Exakt hur den är möjlig på de olika anläggningarna runt om på ön kan fastslås först vid fördjupade studier i samband med planläggning. Både när det gäller befintliga anläggningar och eventuella nyetableringar hör utvecklingsmöjligheterna

ihop med platsens förutsättningar samt i vissa fall med den nya strandskyddslagen. Dessa behandlas i den pågående kustzonsplaneringen.

Var det är möjligt att utveckla exempelvis nya vandringsleder, ridleder, cykelleder, serviceanläggningar, restauranger eller boendeanläggningar kan inte pekas ut i en kommundäckande översiktsplan. Denna typ av mer preciserade frågor ryms i fördjupande översiktsplaner och planprogram för mer avgränsade geografiska områden.

Före detta militära områden

Områden som militären lämnar är ofta intressanta att utveckla för turism eftersom de ofta redan utgör ianspråktagen mark. Varje område är dock unikt och kräver därför fördjupade studier om vad området är mest lämpat för.

Klintsbroviken på Fårö som militären lämnat är ett exempel. Efter övervägande kan planläggning påbörjas för att eventuellt etablera en ny turistanläggning där.

Utveckling av hållbar turism

På Gotland finns stora möjligheter att ytterligare utveckla natur-, kultur- och landsbygdsturism utifrån ett hållbarhetsperspektiv. En hållbar turism ska vara ekonomiskt bärkraftig och socialt genomförbar, utan att undergräva den naturmiljö och lokala kultur den är uppbyggd kring.

Gotlands kommun medverkar i ett projekt där syftet är att hitta modeller för tillvägagångssätt för utvecklandet av natur- och kulturområden på Gotland. Projektet drivs av Länsstyrelsen på Gotland och i projektet ingår även Högskolan på Gotland och Almi Företagspartner. Med utgångspunkt av Båsteträsk-Ar-området med tyngdpunkt på Blå Lagunen, ska möjliga vägar för att kombinera verksamhet och företagande med natur- och kulturvård i syfte att öka natur- och kulturturismen, analyseras. **Plankartan pekar därför ut Båsteträsk med omland som lämpligt att utreda för ekoturism och i dess närhet etablera turismanläggning.** Blåse kalkbruksmuseum är ett exempel på en verksamhet som har möjlighet att utvecklas som en följd av detta. Projektet kan leda till att flera områden på Gotland kan bli aktuella för denna typ av utveckling.

Kommunens satsningar på cykelinfrastrukturen i och omkring Visby samt i förlängningen även i våra större tätorter, kan också få positiva effekter för turismnäringen. Cykelturism och Gotland är fortfarande en kombination som lockar besökare till ön. En bättre utbyggd cykelinfrastruktur kan bidra till landsbygdsturismens utveckling.

Serviceplatser för husbilar

Problematiken kring en allt mer utbredd bild camping ökar på Gotland. På vissa platser är belastningen mycket hård under sommar-månaderna. Husbilar och husvagnar, som står uppställda under en längre tid är i huvudsak de som har störst negativ påverkan.

En ökad efterfrågan av uppställningsplatser och servicestationer för husbilar ställer krav att på sikt finna lämpliga platser jämt fördelade över ön. En av dessa ska vara lokaliserad till Visbyområdet.

Riktlinjer för utveckling av campingplatser på Gotland

Gotland har behov av riktlinjer för hur kommunen ska hantera anläggande och utveckling av campingplatser. Flertalet campingplatser på Gotland är belägna i strandnära och känsliga lägen och berörs av riksintresse och strandskydd. Detta möjliggör att människor enkelt kan ta sig ut i naturen direkt från en tillfällig övernattningsplats som erbjuder viss service.

En anläggning som innehåller möjlighet till varierade boendeformer för att tillgodose olika typer av efterfrågan, definieras i översiktsplanen som turistzon.

- En utveckling av gotländska campingplatser och utpekade turistzoner ska möjliggöras så att olika boendeformer kan erbjudas.

- Utpekade turistzoner är en av flera kategorier av områden som ska utredas vidare utifrån begreppet landsbygdsutveckling i strandnära lägen, s.k LIS-områden. Målsättningen är att hitta ett antal platser på ön som kan utvecklas som LIS-områden. Detta kommer att göras i en separat tematisk fördjupning. Se vidare kap 7. Kustzonen, sid 92.

- En utveckling av en turistzon ska föregås av detaljplanläggning.

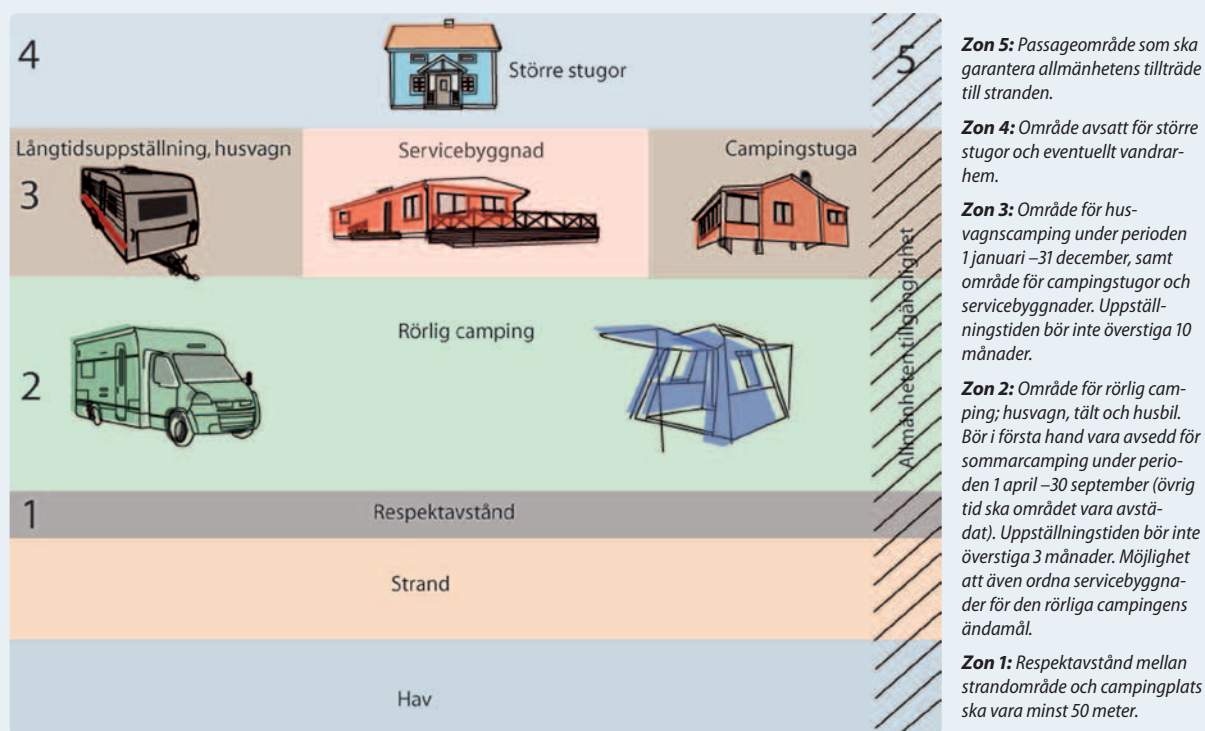
Trenden inom den kommersiella camping på Gotland är för närvarande att andelen gästnätter i stuga ökar och därmed behovet av att erbjuda fler stugbäddar. Husvagnscamping är fortfarande den överlägset mest populära campingformen. Dessa trender innebär att flera campingplatser på sikt har ett moderniseringsbehov. Detta ställer nya krav på planeringen av campingplatser.

Riktlinjerna för campingplatser/turistzoner ska fungera som stöd vid utveckling av campingplatser så att utrymme lämnas för både fast och rörlig camping, samt att tillgängligheten för allmänhet och närboende till attraktiva natur- och kustområden säkerställs. **Riktlinjerna ska tolkas som princip för utveckling och nyetablering av campingplatser på Gotland.** Varje plats har sina unika förutsättningar men huvudprincipen när det gäller zonindelningar och respektavstånd ska följas. Vilka möjligheter och svårigheter som finns måste utredas i varje enskilt fall.

Gotlands kommun ska även anta en campingpolicy där översiktsplanens intentioner och riktlinjer preciseras som stöd i plan- och bygglovprocessen. De huvudsakliga utgångspunkterna bör vara:

- För att värna det rörliga friluftslivet och samtidigt möjliggöra en utveckling av campingnäringen bör anläggande och utveckling av campingplatser prövas i detaljplan.
- Alla campingplatser ska ha fullgoda VAlösningar.
- På en campingplats bör i allmänhet den dominerande campingformen vara rörlig camping.
- För att inte äventyra det långsiktiga campingändamålet är Gotlands kommun restriktiv till fastighetsdelning inom campingområde.
- I detaljplan kan avgränsas var, under vilka tider på året och under hur långa perioder i taget gästande husvagnar får vara uppställda inom en campingplats.
- Villavagnar (vagnar med byggnadsmått som kräver särskild transport och inte kan fraktas med personbil) tolkas som byggnad och kräver bygglov, och ska planeras inom områden för campingstugor. I annat fall ska särskilda områden tas fram lämpade för villavagnar, vilka med en mer permanent karaktär kräver god infrastruktur och ska uppfylla lagstadgade brandskyddsavstånd.

Turistzon: Princip för hur strandnära campingplats bör struktureras Illustration Lilian Öman

Syftet med den principiella zonindelningen samt de övergripande riktlinjerna som presenteras här, är att säkerställa att den rörliga turismen inte trängs undan genom att campingplatser förvandlas till enbart bostadsrättsområden för fritidshus, att det rörliga friluftslivets intressen tillgodoses genom fortsatt tillgänglighet till stränderna och att ge vägledning för hur campingplatser på Gotland bör utvecklas.

Utredningsområden och turistzoner

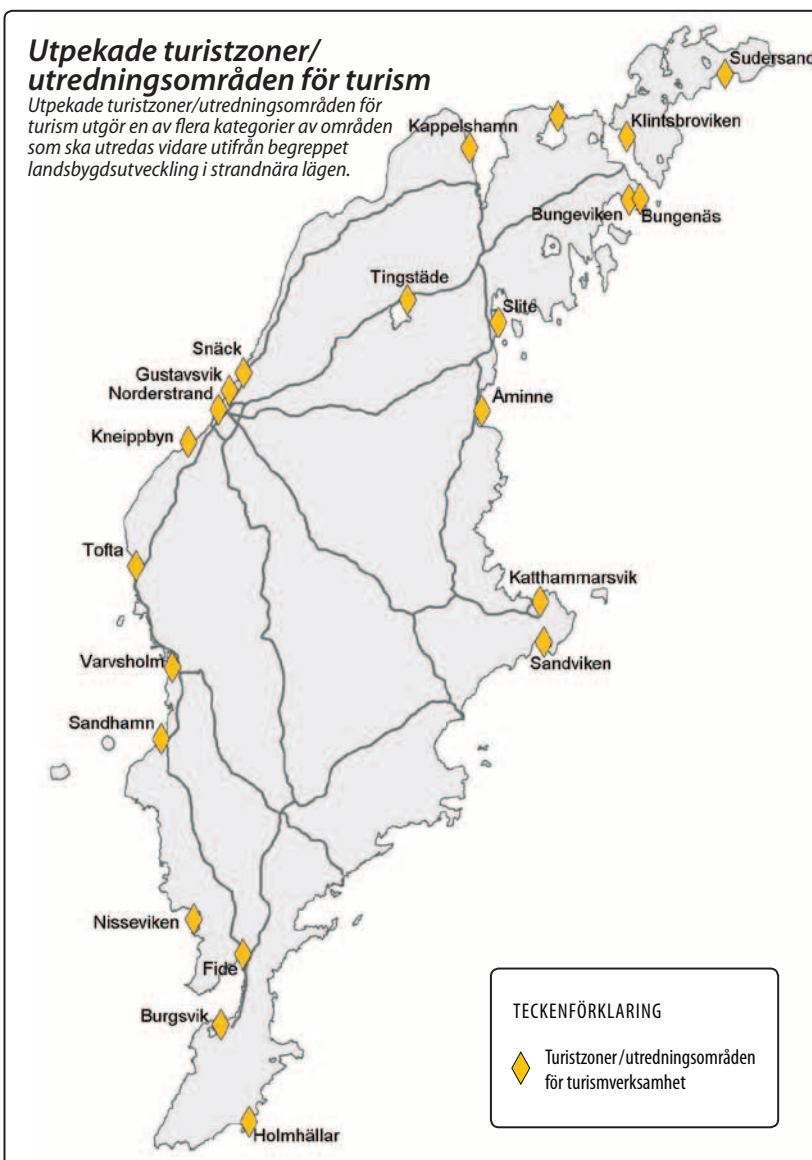
Kommunens målsättning är att hitta platser på ön som kan utvecklas som landsbygdsutvecklingsområden i strandnära lägen, sk LIS-områden, enligt den nya strandskyddslagen. Möjligheten att peka ut LIS-områden ges från och med 1 februari 2010. Turistiska anläggningar utgör en verksamhet i kustzonen som kommunen anser kan motivera till utpekande av LIS-områden, och där dispens från strandskyddet kan möjliggöras. Detta ställer särskilda krav och att peka ut områden kräver fördjupade studier utifrån varje områdes förutsättningar, inte minst när det gäller långsiktig ekonomisk utveckling och bidrag till landsbygden utveckling.

Vilka områden som kan bli aktuella kommer att utredas i ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Hur kommunen hanterar frågan presenteras närmare i kapitlet Kustzonen i översiktsplanen.

Utpekade turistzoner/ utredningsområden för turism

Utpekade turistzoner/utredningsområden för turism utgör en av flera kategorier av områden som ska utredas vidare utifrån begreppet landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

KONSEKVENSBESKRIVNING

Turismens utveckling

Turistnäringen består av många olika branscher. Med utgångspunkt i vad som turister konsumerar såsom varor, tjänster eller upplevelser, bildas näringen av de branscher som erbjuder detta. Det innebär att den bidrar till många olika typer av sysselsättning. Bredden av branscher och den ökande andelen av natur-, kultur- och sportupplevelser som konsumeras av turister gör att dess ekonomiska spridning också får en bredd från Visby Världsarv, till ridturer, fiske, teater, konstupplevelser, hotell och restauranger och mycket mer. Rekreation i tysta områden är en framtida investering då trenden är att fler och fler bosätter sig i större städer där tystnad är en bristvara.

Turismen är ekonomiskt mycket viktig för Gotland och är även ett sätt att marknadsföra Gotland som en plats att bo på och verka i. En långsiktig satsning där många former av turistanknutna branscher

får möjlighet att utvecklas, tillsammans med en utveckling av turistzoner, kan bidra till landsbygdsutveckling. Översiktsplanens intentioner och målsättning där turismen både ska ha geografisk och innehållsmässig spridning kan leda till att investeringar och resurser inte bara satsas i Visby utan sprids över ön. Stor potential finns också i landsbygdsturismen som inte nödvändigtvis måste vara kustnära.

Turismnäringen på Gotland är till stora delar säsongsinriktad. De riktlinjer som översiktsplanen presenterar för utveckling av campingplatser där ytor närmast havet bör vara avsatta för rörlig camping, minskar risken för att stora ytor hårdgörs som sedan står tomma stora delar av året.

Gotland är känt för sitt kulturhistoriska landskap och är en del i identiteten av att vara gotlänning. Det gotländska kulturarvet är något att vara stolt över och ska-

par delaktighet och social sammanhållning. Satsningar som genomförs inom turistnäringen kommer även bofasta gotlänningar till del. Upplysta promenadvägar, iordningställda vandringsleder eller grillplatser gör den fysiska miljön tryggare och mer tillgänglig för alla. De många helårsarbeten som turistnäringen åstadkommer på ön, tillfaller i hög grad även bofasta gotlänningar och bidrar till serviceunderlaget i tätorterna.

Naturmiljön, kulturlandskapet och de vidsträckt stränderna bidrar tillsammans med en levande landsbygd till att göra Gotland till ett attraktivt resmål. Översiktsplanens intentioner möjliggör en hållbar långsiktig utveckling av turistnäringen på Gotland som inte undergräver de grundläggande värdena för natur- och kulturmiljöer och det rörliga friluftslivet.

PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

Turismens utveckling

Målsättning

Gotland som turistmål ska erbjuda en mångsidighet både när det gäller upplevelsevärden och boendeformer. Turistanläggningar och besöksmål ska vara geografiskt fördelade över ön.

De gotländska campingplatserna ska ha möjlighet att utvecklas och fortsättningsvis erbjuda ett diversifierat boende. Detta bör regleras i en campingpolicy med riktlinjer för utveckling av campingplatser på Gotland.

En ytterligare ökning av antalet turister och gästnätter året om kräver en god samhällelig planering. En god planberedskap där Gotlands kommuns viljeriktning blir tydlig, möjliggör också kreativa processer och ökar potentialen för en långsiktigt hållbar utveckling av turismen på Gotland.

Definition av turism

Turism omfattar människors aktiviteter när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år för fritid, affärer eller andra syften.

Turistnäringen är i sig inte någon bransch, utan är ett samlingsbegrepp som utgörs av summan av de aktiviteter i olika branscher som är riktade till och konsumeras av personer när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning. Det är vem som konsumerar och inte vad som produceras som per definition avgör vad som är turism (*Årsbokslut för svensk turism 2008. Tillväxtverket*).

Turist är en besökare som övernattar på platsen för besöket, men kan också vara dagsbesökare i form av exempelvis kryssningsturister. Syftet med besöket kan vara allt från fritid, rekreation och semester, besök hos släkt och vänner, men även familjehögtider, tillsyn och vård vid sjukdom och handikapp, till affärer och uppdrag, så som montering, installation, inspektion, försäljning, inköp, mötesdeltagande, framträdanden, tävlingsdeltagande, betald utbildning och forskning. Till turism hör också besök med anknytning till friskvård, religionsutövning och så vidare.

Definition friluftsliv

Friluftsrådets definition av friluftsliv är: Vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tväring. Gränsen mellan friluftsliv och turism är många gånger härfin och överlappas ibland, framförallt utifrån ett konsument- eller utövande perspektiv. Att vistas utanför sin vanliga omgivning, vilket är definitionen av att turista, med huvudsakligt syfte att vistas i eller uppleva någon form av naturmiljö, är många gånger utövning av friluftsliv, och omvänt, att den som utövar friluftsliv utanför sin vanliga omgivning är som regel att betrakta

som turist. Friluftsliv står i nära relation till turism och naturturism, cykelturism, hästturism eller fritidsfisketurism kan ses som ett kommersiellt friluftsliv. Friluftslivet får också ekonomiska konsekvenser för regionen och bidrar med resor, mat och logi. Andelen upplevelser och aktiviteter ökar inom turistnäringen vilket gör gränserna mellan friluftsliv och turism än mer otydliga. Översiktsplanen gör ingen skillnad mellan rörlig turism och kommersiellt friluftsliv.

Fast turism – sommargotlänningar

Fritidshus definieras av Statistiska centralbyrån som bostadshus som saknar permanentbefolkning.

Fritidshusturismen, den fasta turismen, är en viktig del av resen i inhemsk turism i Sverige och ska ses som en del i det turistiska produktionssystemet. Den fasta turismen står för en stor del av resandet, behov av infrastruktur och människors beteende på fritiden. Fritidshusturister, eller här sommargotlänningar, är lojala mot destinationen och bidrar till en levande landsbygd. Att köpa fritidshus kan handla om socioekonomisk status eller koppling till hembygden. De flesta fritidshusen i Sverige är byggda efter 1945 och är en reaktion på den omvandling i samhällsstrukturen som skedde i övrigt. Allt fler flyttade från landsbygden till städerna vilket innebär att många permanentbostäder också konverterades till fritidshus. Istället för att sälja huset som kanske gått i arv behölls det som fritidshus. Detta är en trend som fortfarande är tydlig på Gotland.

Sommargotlänningarna ökar den lokala efterfrågan på varor och tjänster, och på så sätt inkomstmöjligheterna för de bofasta. Ett fritidshus kan ses som en framtida permanentbostad, visstidsvistelsen på landsbygden ökar och spås öka än mer i framtiden. På Gotland ligger 30 procent av fritidshusbeståndet inom fritidshusområden. 2005 fanns det 22 st fritidshusområden på Gotland med sammanlagt dryga 2600 fritidshus. I framtiden kan denna typ av turism utgöra en allt viktigare del av landsbygdsmrådenas ekonomiska stabilitet.

Hållbar turism

Hållbar turism kan definieras enligt följande: hållbar turism ska vara ekonomiskt bärkraftig och socialt genomförbar, utan att undergräva den naturmiljö och lokala kultur den är uppbyggd kring.

I praktisk tillämpning har detta begrepp gett upphov till nya former av turism världen över. Den är företrädesvis upplevelse-baserad vilket kan ske i form av sportutövande, historia, hälsa och kultur, och värnar samtidigt vissa grundläggande värden så som småskalighet och ett miljömässigt och socialt ansvar. Den markerar ofta dis-

tans till den konventionella massturismen. World Tourism Organization, WTO, förutspår att den största ökningen av europeisk turism de närmaste årtiondena kommer att ske inom denna typ av turism. Gotland har goda möjligheter att vara ledande destination inom denna inriktning.

Ekoturism beskrivs som ett ansvarsfullt resande som hjälper till att skydda naturmiljöer och stödjer lokalbefolkningens välbefinnande. Ekoturism rymmer inom det större begreppet naturturism, liksom Hållbar turism. Ett kvalitetsmärkningssystem, ett varumärke, för ekoturismprodukter har utvecklats i Sverige, Naturens Bästa. I och med detta har högkvalitativa och exklusiva natur- och kulturturismprodukter med konkurrenskraft på den internationella marknaden vuxit fram.

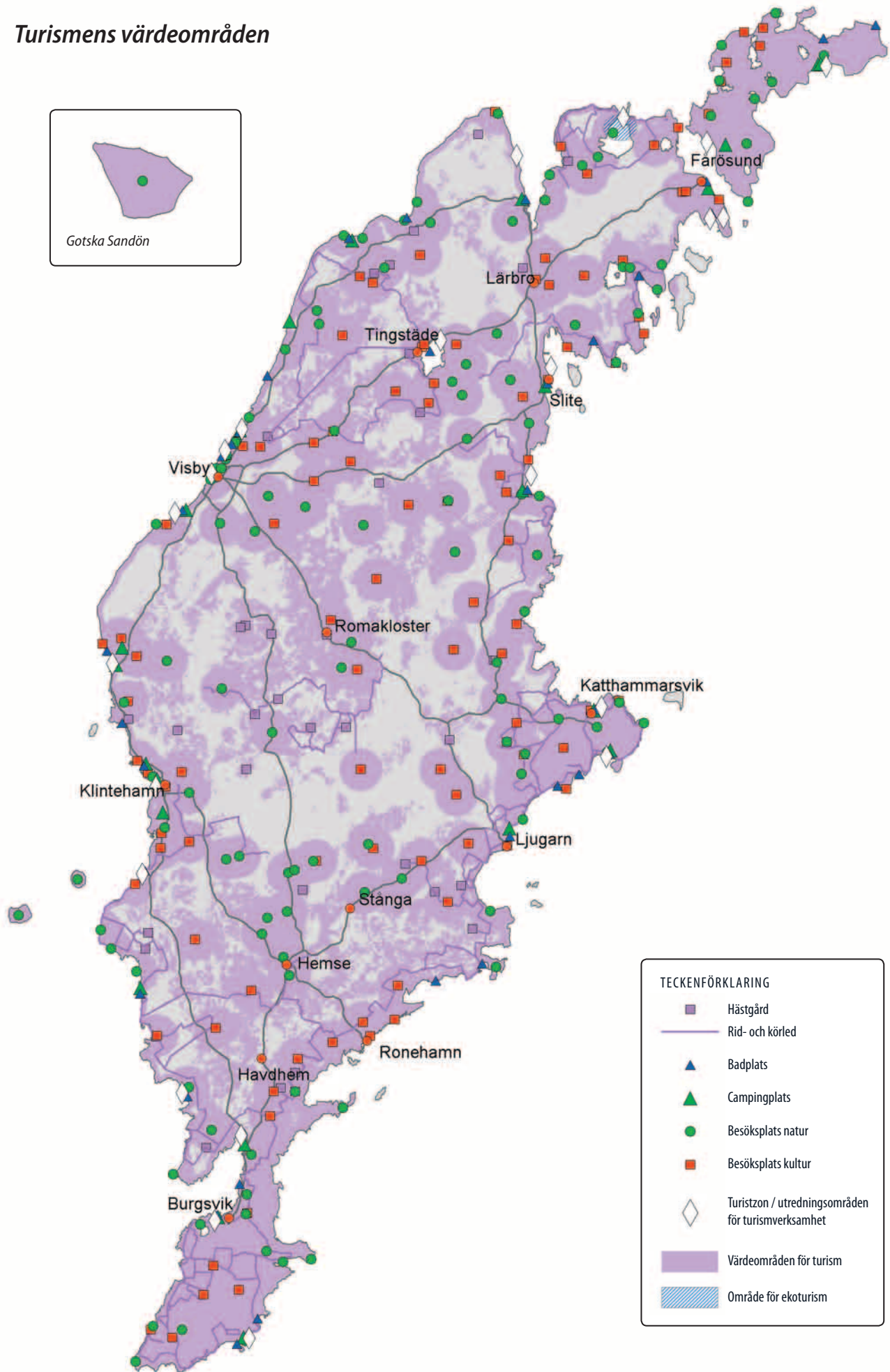
Gotland har goda förutsättningar att vara konkurrenskraftig inom detta område och på ön har Ekoturismföreningen redan femton medlemsföretag. Det arrangeras exempelvis fossilvandringar, ridturer eller tredagarspaket med Mountainbike. Gotska Sandön är ett kvalitetsmärkt ekoturismmål.

Kulturturism utvecklades under 1980-talet i och med att aktörer inom kultur- och turistsektorn inledde ett arbete för att utveckla just kulturminnen och kulturarangemang till attraktiva turistmål. Idag har olika slag av kulturaktiviteter, så som musik- och kulturfestivaler, litteraturevenemang, kulturminnen, museer etc, blivit ett naturligt inslag i den lokala, regionala och nationella nivåns marknadsföring. Kultur och kulturarv har konstaterats vara viktiga resurser för såväl det turistiska företagandet som den regionala utvecklingen i landet och kulturturismen bedöms ha fortsatt goda utvecklingsmöjligheter.

Kunskaptrenden inom turismkonsumtionen ökar – kunskap har blivit underhållning. Att kunna sin historia är allmänbildning och allmänbildning har blivit mode. Undersökningar av turisternas intressen visar att efterfrågan på att lära under resandet ökar. Turism och upplevelseindustri gör landsbygden konkurrenskraftig som besöksmål. Historia och kulturarv är sannolikt faktorer som kommer att få ökad betydelse.

Medeltidsveckan på Gotland är ett exempel på en välutvecklad kulturturism. Här är Gotland internationellt konkurrenskraftig.

Turismens värdeområden

Landsbygdsturism skapar förutom nya tillväxtförutsättningar också en utveckling av småskalig förädling och matkultur med anknytning till jordbruk och fiske. Turistnäringen och lantbruket kompletterar varandra i till exempel hästturism, måltidsturism eller fritidsfiske. Insatser för att hålla och vårda natur- och kulturlandskapet är en viktig jordbrukspolitisk fråga då det bidrar till att behålla landsbygdens och landskapets attraktivitet. Omställningen inom jordbrukspolitiken gör att lantbruksföretagen flyttar allt mer fokus från lantbrukets primärproduktion till en bredare produktion av tjänster och service. Här finns ytterligare utvecklingspotential för Gotland.

Idrottsturismen genererar ca 100 000 gästnätter om året på Gotland. Potential finns att utveckla denna typ av turism ytterligare med tanke på exempelvis planeringen av ny arenahall i Visby samt satsningarna som görs för att bygga ut ridsportsanläggningen vid Skrubbs.

Hänsyn mot andra intressen

Genom att försöka presentera och precisera turismens geografiska områden ökar möjligheten att vid eventuella intressekonflikter kunna göra avvägningar mellan turismens intressen och andra intressen.

Att i första hand peka ut redan befintliga turistanläggningar med utvecklingspotential gör risken för intressekonflikter mindre, då marken redan är ianspråktagen.

Natur- och kulturmiljö

De förutsättningar som natur- och kulturvärden skapar utgör viktiga fundament för en plats eller regions attraktionskraft och betydelse som resmål. För närvarande pågår nya projekt på Gotland kring hur förvaltningen av dessa värden kan skapa nya möjligheter för besöksnäringen, men också hur upplevelsevärdena kan tas med i planeringen, förvaltningen och kommunikationen av natur- och kulturvärden utifrån ett statligt och kommunalt perspektiv.

Gotland har en unik natur- och kulturmiljö som måste värnas. Den kräver var-

samhet på vissa platser och är en grundläggande resurs för gotlänningarna och för våra besökare. Gotland kommuns inriktning mot en mer samlad bebyggelse där kompletteringsmodellen är grundläggande gör förutsättningarna goda för att Gotland även i framtiden ska behålla sitt nationallandskap. Det rörliga friluftslivets intressen är grundläggande för att locka en bred målgrupp till Gotland.

En tydlig målkonflikt finns inom friluftsliv och naturvård, mellan rekreationspolitiken som en välfärdspolitik och turismen som en näringspolitik. Vad som är legitima ingrepp eller acceptabla aktiviteter beror till exempel på hur ett landskap uppfattas. En stor del av svensk naturturism äger rum i kulturlandskap, vars egenskaper är beroende av vilka åtgärder som skogs- och jordbrukspolitiken tillåter och möjliggör.

Jord- och skogsbruk

I en samtid då allt fler människor bor i städerna och allt färre på landsbygden har intresset för det egna kulturarvet och omgivningens historia ökat. Den tidigare naturliga återkopplingen till landsbygden genom kvarboende släkt och vänner blir allt mer sällsynt. Därför väljer också många svenskar att turista i Sverige och att uppleva närområdets möjligheter. Det kan handla om att bo på lantgård, uppsöka kulturmiljöer, uppleva naturen. Den svenska landsbygden tenderar att bli allt mer exotisk, även för svenskar.

Denna typ av turism bedrivs ofta i en liten skala men omfattar flera olika aktiviteter med naturen och landsbygdens kultur som bas. Förändringar i odlingslandskapet riskerar att göra denna typ av turism oattraktiv. Miljö- och landsbygdsprogram är viktiga instrument för att bevara och utveckla dessa värden.

Jord- och skogsbruk står för en betydande del av markanvändningen på landsbygden och har en unik roll som förvaltare av landskapets natur- och kulturvärden. Ett öppet och vackert landskap som betas av husdjur och tillgång till sjöar och vattendrag är ofta nödvändiga förutsättningar för att ett område skall vara intressant som resmål. Omställningen inom jordbrukspolitiken innebär också ett ökat tryck på lantbruksföretagen att utveckla lönsamma verksamheter som kan ersätta inkomster från traditionell jordbruksproduktion. Insatser för att hålla och vårda natur- och kulturlandskapet är en annan viktig del av de jordbrukspolitiska åtgärderna, som bidrar till att behålla landskapets och landsbygdens attraktivitet.

Vindbruk

Riktlinjerna för vindbruk ska leda till att eventuella konfliktytor mellan etableringar av vindbruk och turistetableringar minimeras.

Hittills fungerar de båda näringarna väl tillsammans på Gotland.

Sociala intressen

Turism som näring sysselsätter arbetskraft på den plats den verkar. Därför kan en utveckling av turismen på ön få positiva effekter även ur sysselsättningsynpunkt. På Gotland har beräknade antalet helårsarbeten inom besöksnäringen ökat från 1 349 år 2007 till 1 424 år 2008.

Turismens värdeområden

Se karta sid 75

I arbetet med översiktsplanen har ett försök gjorts att identifiera vilka områden på Gotland som kan anses ha ett särskilt värde för turismen ur ett brukarperspektiv. Det är inte ett försök att vaska fram de bästa hotel- len eller campingplatserna, de bästa stränderna eller raukområdena och sedan peka ut dessa. Syftet har istället varit att definiera ett generöst tilltaget område, utan att fastna i enskildheter eller nyanseringar, som kan sägas bära dessa värden. Området fick dock inte vara så generöst att det omfattade hela Gotlands yta. Det avgränsade område som har tagits fram grundar sig i huvudsak på natur- och kulturvärden i olika former och är definierade utifrån olika utgångspunkter. Följande underlagsmaterial har använts som kriterier för det vi kallar – Turismens värdeområden:

- Alla områden av riksintresse för natur- och kulturmiljövården enligt 3 kap MB.
- Alla områden av riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 3 kap MB.
- Alla Natura 2000-områden.
- Alla natur- och kulturreservat.
- Alla djurskyddsområden.
- Alla områden med särskilt skydd för landskapsbilden.
- Alla kyrkor med en buffert på 2 km.
- Alla områden med brukbar åkermark.
- Alla gotländska besöksplatser inklusive omland.

Områdena kompletterar och överlappar varandra och bildar i stort sett en sammanhängande yta som breder ut sig över hela Gotland.

Det huvudsakliga syftet är att kunna identifiera eventuella konflikter med andra intressen. Värdeområdet har inte någon juridisk status när det kommer till exploateringskonflikter, dock visar kartbilden hur spridda turistnäringens intressen är över ön, samt att de sammanfaller med andra bevarandevärden. Det leder till slutsatsen att om vi i den fysiska planeringen tar hänsyn till dessa grundläggande värden, ökar också möjligheten för att långsiktigt bibehålla turismnäringen på ön.

Värdeområdena ska ses som grundläggande planeringsunderlag. Beaktas riksintresset för hela Gotland, 4 kap 2 § MB, värnar vi turismens intressen, då riksintresset konstitueras av ungefär samma värden som gemensamt bildar turismens värdeområden. Hur riksintressen samt andra kultur- och kulturvärden bevaras beskrivs i andra delar av översiktsplanen.